

Maraton

Helsinský maraton se stal asi nejvýznamnějším závodem Emilova života. Předtím nikdy v životě tento závod neběžel a v Helsinkách do něj v poslední den her nastupoval jako ke svému v pořadí třetímu medailovému běhu během osmi dní. Pedanticky vzato, na „maratonský“ trénink mu vybyly přesně dva dny, od vítězného finále desítky do okamžiku, kdy 27. července 1952 na stadionu v Helsinkách třeskl závěrečný startovní výstřel.

Emil samozřejmě začal promýšlet ten běh už mnohem dříve. Vlastně se dalo říci, že se na něj v hlavě chystal roky. Věděl, že stejně jako v jiných závodech bude i tentokrát záležet hlavně na tom, nakolik dokáže na začátku správně nastavit tempo - a zda je pak udrží až do konce závodu. Bylo jasné, že maraton bude muset běžet mnohem pomaleji, než je zvyklý - a zároveň dost rychle na to, aby unikl všem ostatním a zvítězil.

V běhu byl i nebyl favoritem. Pro něj mluvily dvě dosavadní zlaté medaile, proti všechno ostatní. Ale bez ohledu na to, jak v závodě dopadne, ho mnoho sportovních fanoušků obdivovalo už předem: za jeho rozhodnutí do závodu jít a o zisk trojice vytrvaleckých medailí, které na jedněch hrách před ním nikdo nezískal, se pokusit.

Československý rozhlas vysílal přenos maratону s hodinovým zpožděním, už upravený a sestříhaný. I tak sledoval drama u přijímačů celý národ. Když na začátku britský běžec (a favorit) Peters nasadil vysoké tempo, báli se jedni, že Emil nevydrží, a druzí se chlácholili, že český borec má jistě pod čepicí, spočítal si všechno dopředu, jako to dělá vždycky. Ale co když mu to tentokrát nevyjde? Dva a čtyřicet kilometrů je trasa dost dlouhá na to, aby se na ní mohlo stát cokoli, na tak dlouhý běh s tolika předem neznámými proměnnými se ani ten nejzkušenější běžec nedokáže beze zbytku připravit.

Prvních patnáct kilometrů běžel Emil spolu se švédským borcem Janssonem, celkem v klidu, chvílemi se snažil se Švédem i povídat, ale nic z toho nebylo, soupeř rozuměl jen své mateřštině. Společně dohnali vedoucího Peterse, ale dál už šel dopředu jen Emil sám.

17:10

Třetí zlatou v maratonu Emil završil svůj neskutečný úspěch, který po něm už nikdo nedokázal zopakovat.

17:20

Ocitl se v čele závodu, posluchači doma u přijímačů šílili vzrušením. Závod ještě nebyl ani v polovině. Vydrží Emilovi tempo až do konce? Jeho náskok před ostatními běžci nebyl takový, aby se to dalo s jistotou posoudit.

Později doma, po návratu, si Emil zvykl před obecenstvem o svém vítězném maratonu vtipkovat. Lidé si oblíbili třeba jeho reprodukované „úvahy“ z průběhu závodu: „Když vzdám, co tu budu dělat, dvacet kilometrů od města bez peněz, jen v trenýrkách a tričku. Nezbylo mi tedy než běžet dál, ať to dopadne, jak chce.“ Popisoval taky, jak se za celou dobu závodu ani jednou nenapil, nepřijal ani citron, který pořadatelé běžcům na trase nabízeli - a byl dokonce přesvědčený, že ti, kdo to na rozdíl od něj učinili, včetně Peterse, udělali chybu, protože tím svůj organismus zaskočili, vyrušili z nasazeného tempa.

Pomalou na své soupeře získával metr za metrem, zároveň však i jeho nohy těžkly. Krize přišla na třicátém kilometru, Emil však naštěstí zůstal v podstatě jediný, kdo ji zaznamenal. Filmaři, kteří ho při maratonu natáčeli, ve stejné chvíli zachytili naopak výjev, ve kterém Emil začal vtipkovat s kameramanem. Až po návratu domů na besedách vyprávěl, že ke konci maratonu ho „nohy bolely až za krkem“ - ale i tentokrát to popisoval, jako by to vlastně byla legrace.

Nevěděl, že jeho papírově největší soupeř Peters zůstal daleko zpátky a nakonec vzdal. Rozuměl jenom tomu, že když se ohlíží, nikoho ze soupeřů už za sebou nevidí. Tak si Emil sám doběhl na helsinský stadion pro své maratonské vítězství.

Když vběhl branou borců na plochu, přišla nejemotivnější chvíle olympiády. Desetitisíce lidí povstaly a voláním zdravily hrdinu her. Komentátor Československého rozhlasu se svým posluchačům omluvil: byl tak vzrušený, že ztratil hlas. Z atmosféry na stadionu však bylo mimo veškeré pochyby jasné, o co jde. Emil, pozdravován diváky, oběhl poslední kolo a vpadl do cílové pásy.

Existuje několik fotografií, zachycujících ho v cíli různých závodů, v okamžicích vítězství. Ta helsinská maratonská se pozná podle toho, že Emil na ní protrhává cílovou pásku v tílku s číslem 903. Právě touto fotografií se o víc než šedesát let později inspiroval zlínský sochař Radim Hanke a vytvořil podle ní Emilovu sochu.

Co je na té fotografii nejpozoruhodnější, je to, jak na ní Emil vypadá svěží, dalo by se dokonce říci šťastný. Jiní běžci před ním v cíli olympijského maratonu padali vyčerpáním, olympijské stadiony zažívaly životní tragédie, maraton byl považován za běžeckou disciplínu, při které si člověk sáhne až na dno svých možností a v podstatě riskuje život. Ale Emil se v cílové pásce usmíval, jako by požíval jakési zvláštní, jen jemu poskytnuté milosti.

I svůj třetí a poslední závod zaběhl v Helsinkách v novém olympijském rekordu (2:23,03 hod.), v pořadí druhý Argentinec Gorno přiběhl o dvě a půl minuty později, třetí Švéd Jansson byl o další půl minuty zpět. V bouři ovací absolvoval Emil po stadionu ještě čestné kolo. Dějiny olympijského hnutí získaly svého nového hrdinu.

17:30

17:40

Emil Zátopek byl skutečnou inspirací na trati i mimo ni. Pro mnoho Čechů se stal symbolem nezlomnosti v období studené války a byl také prvním atletem, který dokázal - díky mimořádně intenzivnímu tréninku - zvítězit v běhu na 5000 m a 10 000 m i vyhrát maraton na olympijských hrách v Helsinkách v roce 1952. Jednoduše řečeno, byl to výjimečný běžec a inspirativní muž.

Sebastian Coe,
dvojnásobný olympijský vítěz
a evropský šampion

Já sám jsem také vyhrál olympijské zlato v běhu na 5000 m a 10 000 m v Londýně 2012, ale vůbec si neumím představit, že bych ještě hned běžel i maraton. A nemyslím si, že se najde někdo, kdo takový výkon v budoucnu zopakuje. Emil Zátopek byl také prvním člověkem, který pokořil čas 29 minut na deseti kilometrech.

Mohammed „Mo“ Farah,
dvojnásobný olympijský šampion
a čtyřnásobný mistr světa

28:54,2

1. 6. 1954, Brusel   světový rekord na 10 000 m

Pavel Kosatík

EMIL BĚŽEC

**EMIL
BĚŽEC**

00:10